FREIEXEMPLAR

V. b. b.

SLOVENSKI vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

Poslušajte radio Ljubljana

KI ODDAJA ZA ZAMEJSKE SLOVENCE

VSAKO NEDELJO OB POL DVANAJSTI URI

LETNIK V | DUNAJ, V SREDO, 22. XI. 1950 | ŠTEV. 88 (360)

Prosvetni minister je v proračunski debati pozabil na naše zahteve

Pretekli petek je parlament v teku proračunske debate razpravljal tudi o šolskem vprašanju in je minister za pouk dr. Hurdes po skoraj deveturni debati povzel besedo ter odgovarjal na vprašanja posameznih poslancev. Najprej je poudaril, da je v novem letnem proračunu odmerjenih za kulturne izdatke 7,4 odstotka celotnega proračuna. Nato je omenil štiri osnutke šolskih zakonov, ki jih je preko ministrskega sveta predložil parlamentu. Prvi je zakon o šolski kompetenci, nadalje zakon o šolskem nadzorstvu, zakon o uradnikih šolskega nadzorstva ter zakon o poklicnih šolah.

Posebno obširno je minister govoril o vprašanju šole in poklica, kjer je navedel velike uspehe posvetovalnic za mladino, ki zapušča šolo. V zvezi s šolskim vprašanjem je govoril tudi o otroških vrtcih in povedal, da se je njihovo število silno povečalo. Leta 1945-46 jih je bilo 558, leta 1949-50 pa že 1054 in tudi število otrok v teh vrtcih se je povišalo od 37.281 leta 1945-46 na 60.387 leta 1949-50. Medtem ko je bilo leta 1945-46 v vsej Avstriji 4600 šol, se je njih število povišalo do leta 1949-50 na 5073; prav tako se je v istem času zvišalo število šolarjev od 709.218 na 843.482. In tudi število učiteljišč se je v tem času zvišalo od 18 na 28.

Preden je prešel na vprašanje gledališč, je govoril tudi o šolskih knjigah in poudaril, da je bilo na tem področju kljub začetnim težkočam že mnogo doseženo. Ljudske šole so v vseh stopnjah preskrbljene z računicami in s čitankami, prav tako imajo glavne šole razen atlasov na razpolago že učne knjige za vse predmete in vse razrede. Srednje šole imajo razen knjig za jezike in zgodovino skoraj vse knjige.

Gospod minister je mnogo govoril o novih šolskih zakonih in se pohvalno izrazil o tem, kar je bilo že doseženega na šolskem področju, popolnoma pa je pozabil na upravičene zahteve koroških Slovencev, ki zahtevamo samo tisto, kar nam po vsej pravici gre. Z nobeno besedo ni omenil zahteve Slovenske prosvetne zveze po ustanovitvi slovenskega učiteljišča in slovenske gimnazije, ki kljub ponovnim urgencijam še ni bila rešena; prav tako se ni spomnil številnih zahtev Zveze slovenske mladine in tudi ne podobne zahteve Narodnega sveta koroških Slovencev. Slovenska prosvetna zveza je vložila svojo zahtevo že 18. julija 1947 in še danes zaman čaka na njeno rešitev. O tem g. minister seveda ni mogel govoriti, ker bi potem moral tudi povedati, da koroški Slovenci še vedno čakamo, kdaj bo ministrstvo za pouk rešilo naše zahteve.

Govoril je tudi mnogo o šolskih knjigah, s katerimi so baje preskrbljene vse osnovne in meščanske šole, toda pozabil je pri tem dejstvo, da naša slovenska šolska mladina še vedno nima slovenskih čitank in računic ter se mora učiti iz nemških knjig čeprav ji je pouk v maternem jeziku zajamčen v ustavi in v zakonih. Brez dvoma na področju šolskih knjig še ni toliko doseženega, kot je poudarjal g. minister, kajti dokler bo morala naša mladina čakati na knjige v maternem jeziku, ne moremo govoriti o tem, da je vprašanje rešeno.

Prav tako je navedel tudi številke o otroški vrtcih, seveda pa ni povedal, da koroški Slovenci nimamo niti en otroški vrtec, čeprav imamo pravico do njih. Predvsem še zaradi tega, ko se ravno v teh prične izvajati nad našimi najmlajšimi germanizacija, kajti tam je občevalni jezik edino nemščina, otroci pa se počasi toda gotovo odtujujejo svojemu lastnemu narodu.

Prosvetni minister je navedel mnogo številk o avstrijskem šolstvu in povedal o njem še več lepih besed, prezrl pa je dejstvo, da v Avstriji obstoja dežela, v kateri živita dva avtoktona naroda in da zato za to deželo tudi še danes velja člen XIX državnega temeljnega zakona, ki je prešel v avstrijsko državno ustavo. Ta člen pa se glasi:

„Vsi narodi države so enakopravni in nobenemu se ne sme kratiti pravica, da brani in goji svojo narodnost in svoj jezik.

Država priznava enakopravnost vseh narodov in jezikov, ki so v deželi navadni, v šoli, v uradu in v javnem življenju.

V deželah, kjer živi več narodov, je treba javne učilnice tako urediti, da dobi vsak narod sredstva, da se more izobraževati v svojem jeziku. Nihče se ne sme siliti, da bi se učil drugega državnega jezika.“

Trygve Lie predložil Glavni skupščini OZN svoj mirovni načrt

Kakor znano je generalni sekretar Organizacije združenih narodov pred meseci po svoji vrnitvi iz Evrope izdelal dvajsetletni mirovni načrt, ki je vseboval 10 točk, na podlagi katerih bi bilo po njegovem mnenju mogoče ohraniti mir v svetu. Ta svoj načrt je prejšnji teden predložil Glavni skupščini OZN. Načrt Trygve Lie-a predvideva, da bi se zunanji ministri vseh držav-članic OZN sestali vsako leto dvakrat na seji, kjer bi razpravljali o mednarodnih vprašanjih.

Isti dan pa je Glavni skupščini predložila mirovni načrt tudi sovjetska delegacija, v katerem zahteva za vlado LR Kitajske sedež v Organizaciji združenih narodov. Nadalje zahteva sovjetski predlog neokrnjenost načela soglasnosti v Varnostnem svetu; s tem pa bi imela vsaka izmed petih velesil tudi v bodoče možnost, da s svojim vetom onemogoči vsaki sklep zunanjih ministrov.

Egipt zahteva odhod angleških zasedbenih sil

Zadnji teden je egiptski parlament pričel svoje novo zasedanje in je ob slavnostni otvoritvi govoril tudi kralj Faruk. Ob tej priložnosti je izjavil, da zahteva njegova vlada takojšen odhod vseh angleških čet ter združitev Egipta s Sudanom pod egiptsko krono. Dejal je, da je angleško-egiptska pogodba iz l. 1936 prenehala biti sprejemljiva podlaga za angleško-egiptske odnose. Egiptska vlada upa, da bo Velika Britanija kmalu predložila predloge, na podlagi katerih bo mogoče rešiti stališča obeh držav in zadovoljiti željam Egipta.

Govor kralja Faruka so objavili tudi številni londonski listi, glasnik britanskega zunanjega ministrstva pa je izjavil, da je obramba Srednjega Vzhoda vprašanje, ki poleg Velike Britanije in Egipta zadeva neposredno tudi varnost drugih dežel, zato se mora obramba te pokrajine reševati tudi s tega vidika. Egiptsko-britanski odnosi bi morali po mnenju britanske vlade temeljiti na popolni enakopravnosti in suverenosti ter medsebojnem zaupanju.

Politični krogi Londona so mnenja, da pomeni napad egiptske vlade proti Veliki Britaniji kampanjo, ki je predvsem namenjena za egiptsko javnost. Gospodarski in politični položaj v Egiptu je izzval precejšnjo nezadovoljnost in morajo egiptski državniki zdaj skušati, obrniti javno mnenje na zunanjepolitična vprašanja.

Na predvečer otvoritve zasedanja parlamenta je prišlo v Egiptu do nemirov med študenti, pri katerih je bil v Kairu en študent ubit, 36 oseb, med njimi številni policisti, pa je bilo ranjenih. Nemiri so izbruhnili, ko se je izvedelo, da so se britansko-egiptska pogajanja o odhodu britanskih čet iz cone Sueškega prekopa končala brez uspeha.

Američani jugoslovanskega porekla bodo pomagali Jugoslaviji

Američani jugoslovanskega porekla v Čikagu in okolici so ustanovili jugoslovansko-ameriški komite za pomoč Jugoslaviji pri premostitvi težkoč v prehrani. Komite se je obrnil do vseh Američanov jugoslovanskega porekla s pozivom, v katerem je rečeno, naj pomagajo Jugoslaviji, ki „je toliko doprinesla k zmagi nad fašizmom in ki danes veliko prispeva k stvari miru“.

Mraz ovira vojaške akcije v Koreji

Ker je v Koreji zadnje čase pritisnil silen mraz, so večje akcije oboroženih sil OZN kakor tudi Severokorejcev skoraj popolnoma izključene. Na večjem delu fronte vlada mir, samo ponekod je prišlo do manjših lokalnih spopadov. Prav tako ovira mraz tudi večje akcije vojnega letalstva.

Težke posledice vojne

Administrator uprave za gospodarsko sodelovanje (ECA) William Foster je izjavil, da je bilo v Južni Koreji zaradi vojnih operacij uničenih tričetrt tekstilne industrije, tretjino voznega parka in četrt tovarn kovinske industrije. Škoda v Severni Koreji je še večja. Razen tega je bilo porušenih 14 odstot. šol in 183.000 hiš oziroma 7 odstot. vseh hiš. Položaj prehrane je še kolikor toliko dober, kajti večji del letine je bil ohranjen. Kmetijska proizvodnja se je namreč zmanjšala samo za 5 odstotkov.

Nemčija se bo morala braniti sama

Šef amerišgega generalnega štaba general Omar Bradley je izjavil, da mora biti nemškemu narodu dana možnost, da se bo v primeru napada na zapadne sile sam branil, ker je nemogoče, da bi Angleži, Francozi in Američani branili črto ob Elbi, brez da bi se pri tem udeležili tudi Nemci. Bradley se je sicer izrekel proti novemu nemškemu generalnemu štabu in novemu nemškemu „vojnemu stroju“, poudaril pa je potrebo po pritegnitvi nemške produkcije, nemških surovin in nemških človeških rezerv.

Na političnem področju — je dejal Bradley — bomo morali najti tako rešitev nemškega vprašanja, ki jo bo odobraval nemški narod in ki bo v soglasju z demokratičnim razvojem Nemčije. Ta rešitev pa mora biti sprejemljiva tudi za francoski narod.

VSI NA PROSLAVO 150. LETNICE ROJSTVA NAJVEČJEGA

slovenskega pesnika FRANCETA PREŠERNA

ki bo v Glinjah v nedeljo, dne 3. decembra 1950 ob pol tretji uri popoldan.

Proslava bo združena s tekmovanjem za prehodni pokal SPZ.

Mladi zdravniki se borijo za zboljšanje plač

Do zdravniškega poklica je naporna pot. Dolga leta mora bodoči zdravnik posvetiti šolanju. Študij je združen z velikimi stroški ter često s pomanjkanjem in bednim dijaškim življenjem.

Mlad zdravnik pa po končanem študiju ne more nastopiti takoj samostojnega mesta ali postati pogodbeni nameščenec, temveč mora izvajati v bolnišnici nekaj let zdravniško prakso.

Kot aspiranti v bolnišnici pa prejemajo mladi zdravniki nevzdržno nizke plače, ki niti približno ne omogočajo, da bi mogli količkaj primerno izhajati in ne odgovarjajo njihovim naporom, če upoštevamo tudi nočno delo in nevarnosti infekcij. Vsakemu mlademu zdravniku je v bolnišnici dodeljenih povprečno po trideset bolnikov.

Lani je zvezna vlada določila, da naj bi dežele uredile prejemke zdravniškim aspirantom, toda iz tega je nastala samo velika zmeda. Pred nedavnim pa je zvezna vlada predložila osnutek izvedbenega zakona k zdravniškemu zakonu, ki naj bi določil plače mladih zdravnikov.

Ta osnutek je izzval med mladimi zdravniki in zdravniki sploh ogromno razočaranje, ogorčenje in val protestov, ker predvideva naravnost beraške plače.

Osnutek zakona določa za prvo leto 50 odstot. od plače pogodbeno nameščenega zdravnika. Plača neoženjenega pogodbeno nameščenega zdravnika znaša 795.40 šilingov, torej bi prejemal po tej določbi zdravnik aspirant prvo leto 397.70 šilingov mesečne plače. Od te plače pa se morajo odtegniti še stroški za prehrano, stanovanje in drugo oskrbo. Na ta način bi ostala mlademu zdravniku po dolgoletnem dragem študiju sramotno majhna napitnina.

Iz tega razloga je razumljivo, da zdravniki proti takemu osnutku odločno protestirajo in ga odklanjajo. Mladi zdravniki zahtevajo zboljšanje plač, odškodnino za nočno službo ter doklade za nevarnosti infekcijskih obolenj.

Borbo mladih zdravnikov za pravičnejše plače spremljajo s simpatijami delavci in nameščenci najrazličnejših strok.

Cenjenim naročnikom!

Današnji številki smo priložili položnice in prosimo, da se jih poslužijo in poravnajo zaostalo naročnino, ki znaša za 1 mesec 1 šiling. — Kdor pa ima naročnino že plačano, naj si ohrani položnico za pozneje

Uprava

Tudi žrtve vojne, invalidi, vdove in sirote morajo in hočejo živeti

Na vsak korak srečavamo ljudi, ki so kot žrtve vojne brez nog, brez rok, ali so slepi ali drugače pohabljeni. Srečamo vdove, ki so izgubile v vojni zadnjo oporo, in nešteto sirot. Vsi ti so živi opomini, da je potrebno delo za ohranitev miru, da je napadalna vojna zločin, da je treba zločince kaznovati.

Uradno štejejo v Avstriji 510 tisoč po vojni poškodovanih oseb, med temi 32 tisoč na Koroškem.

Vse te žrtve se nahajajo v težkem socialnem položaju in živijo beraško, človeka nevredno življenje.

V vedno naraščajoči draginji pomenijo skromne rente tako rekoč nič. Invalid, ki je izgubil oko, dobiva 20 šilingov mesečne rente, vdova pod 45 leti brez otrok 25 šilingov, nad 45 let z enim otrokom 60 šilingov, za delo nesposobne žene nad 55 let z več otroki 100 šilingov. Invalid, 70 odstot. pohabljen, prejema 150 šilingov temeljne rente in 160 šilingov dodatka.

Kjer koli srečaš vojne žrtve, vsepovsod tožijo o svojem neznosnem življenjskem položaju in ni čudo, da hočejo javnost opozoriti na svoje upravičene zahteve.

V veliki demonstraciji je v nedeljo, 12. novembra, zahtevalo na tisoče vojnih žrtev v Landhaushofu v Celovcu in v povorki po ulicah zboljšanje življenjskega položaja. V svoji resoluciji so zahtevali povišanje rent za 25 odstot, izplačilo 13. mesečne rente, upoštevanje invalidov pri državnih namestitvah ter davka proste prireditve v korist vojnim žrtvam.

Kakšni „kmetie“ dobijo Marshallov denar

Na nekem zborovanju v Saalbachu na Solnograškem je navajal socialistični zvezni svetnik Voithofer, kako gospodarijo na merodajnih mestih s tako imenovano Marshallovo pomočjo, ki je, kakor pravijo, namenjena tudi za obnovo in utrditev kmetijstva. Našteval je primere iz Solnograške, iz katerih je razvidno, da so deležni pomoči v pretežni večini ljubljenci gotove gospode, ki razpolaga s tem fondom. Prošnje malih in srednjih kmetov po večini odklanjajo in le, če ima kateri srečo, da je pri tej gospodi posebno dobro zapisan, dobi malenkosten znesek, večino pa odpravijo s tolažbo na boljše čase, dočim poklanjajo veleposestnikom ogromne zneske.

Imenovani navaja, da je na primer dobil veleposestnik Simon Krieg 60.000 šilingov posojila za napravo ribnika. Knez Hajos von Prinzenstein je dobil 99.000 šilingov posojila in 237.000 šilingov za nameček. Nek OeVP-poslanec 105 tisoč šilingov posojila in 83.000 šilingov za nameček. Knez Lichtenstein 1,420.000 šilingov posojila po 2,5 odstot. obresti. Grofu Coloredu Manfeldu so naklonili milijonske zneske. Nadaljnjih veleposestnikov pa so se spomnili s stotisoči. Stotisoče šilingov so dovolili tudi raznim kapitalističnim gospodarskim ustanovam.

Ta izvleček tipičnih primerov na Solnograškem očituje, da za malega in srednjega kmeta nimajo volje, da bi mu pomagali. To vidimo tudi pri nas na Koroškem, kjer naši, vsled desetletnega zanemarjanja in zapostavljanja našega ozemlja gospodarsko oslabljeni mali in srednji kmetje ne najdejo razumevanja in pomoči za svoje gospodarske potrebe.

Poverjeništvo nad Somalijo pred OZN

Poverjeniški odbor Organizacije združenih narodov je z veliko večino sprejel sklep, po katerem bo poverjeništvo nad Somalijo izročeno Italiji. Jugoslovansko stališče do tega vprašanja je obrazložil jugoslovanski zastopnik Vladimir Simič, ki je dejal, da je jugoslovanska delegacija glasovala za sklep odbora, ker bi nadaljnje zavlačevanje konstruktivne rešitve tega vprašanja samo škodovalo prebivalstvu Somalije, ki želi svojo neodvisnost.

Mnenja smo, — je dejal jugoslovanski zastopnik, — da je dolžnost vseh članov OZN, da rešitve tega vprašanja ne zavlačujejo več. Gotovo je boljše, če postavimo režim, za katerega bo odgovorna OZN, kot pa pustiti vprašanje nerešeno, ker bi to bilo samo v škodo tem narodom in bi zavlačevalo dan, ko bo Somalija postala neodvisna.

Jugoslovanska delegacija je tudi podpirala zahteve zastopnikov prebivalstva Somalije po uvedbi somalijskega jezika v šolah in v javnem življenju ter zahtevala, da se v pogodbo prevzame tudi določba, ki bo domače prebivalstvo varovala pred tujim gospodarskim izkoriščanjem. Prav tako jugoslovanska delegacija ne more brez pridržka sprejeti določbe v pogodbi, ki predvidevajo gradnjo vojaških oporišč v tej deželi, ker mora biti gradnja takih naprav na podlagi Ustanovne listine OZN predhodno odobrena od pristojnih organov OZN.

Hitlerjev osebni fotograf ponovno obsojen

Pred nemškimi sodišči je bilo doslej že šest razprav proti Heinrichu Hoffmannu, osebnemu fotografu Hitlerja, ki so ga obsodili na razne kazni. Na šesti razpravi pred sodiščem v Monakovem, ki ga je uvrstilo v kategorijo „aktivistov“, je bil Hoffmann obsojen na štiri leta prisilnega dela, kakor tudi na zaplembo 80 odstotkov njegovega premoženja. — Ta primer značilno kaže, da nemška sodišča prav tako milo ravnajo z nacističnimi vojnimi zločinci, kot smo to vajeni pri nas v Avstriji.

Slovenski vestnik CELOVEC

XVII

Pismo iz JUGOSLAVIJE

Dragi Slovenski vestnik!

Odkar sem se zadnjič oglasil, je v Ljubljani že sneg pobelil strehe in ulice. Ta sneg sicer ni obležal, ker so ga vzeli jesenski nalivi; ti so se oddolžili — sicer malo pozno — za sušo, ki so jo prizadejali naši deželi v letošnjem poletju in zaradi katere smo v vsej državi uvedli splošno štednjo in varčevanje. Jasno je, da so tisti, ki jim Jugoslavija nikakor ni všeč, z velikim zadovoljstvom zakričali v svet, češ, zdaj jih pa imamo, ta suša jih bo zlomila, vsi bodo od lakote pomrli! No, vsem tistim lahko povem, da pri nas ni še nihče lačen in tudi ne bo, ker se naša vlada uspešno pogaja na zunanjem trgu za uvoz potrebne hrane. Mislim, da že veš, da smo se obrnili na Združene države Amerike za to pomoč, ki nam je bila tudi obljubljena. Naš maršal je v zvezi z našimi problemi imel zadnji čas govor na jugoslovanskem kongresu protifašističnih žena, kjer je razložil vse te stvari. Vem, da Ti je ta govor poznan, zato bom iz njega omenil samo to, da smo po mnenju in propagandi naših sovražnikov sami krivi tudi suše. Bo že držalo, saj je tudi n. pr. čista resnica, da je volku ovca nevarna! Nekateri pravijo tudi, da smo se prodali Američanom in kaj vem, kaj še vse!

Sicer pa ne pišem tega pisma zato, da bi pogreval neslanosti nam sovražne propagande, ki jih ta širi o nas. Naš zunanji minister Kardelj je v političnem odboru Združenih narodov imel globoko zasnovan govor, ki je odjeknil po vsem svetu. V njem je govoril o prijateljstvu in sodelovanju med narodi v besedah in dejanjih ter je ugotovil, da lahko računajo na podporo človeštva samo tiste politične sile, ki bodo tudi z dejanji dokazale svojo zvestobo miru. Nam ne more nihče očitati, da ogrožamo mir v svetu. To nam lahko očita samo — oprostite! — osel! Ali pa informbirojevska propagandna trobenta, kar je pa konec koncev — eno in isto!

V nedeljo, dne 5. novembra so se začele pri nas volitve v odbore OF, ki pomenijo nekakšen praznično uvod v proslavo desetletnega obstoja te edinstvene politične organizacije, kakršne dejansko nima noben narod na svetu. Volijo se najprej najmanjši, to je osnovni odbori po vaseh in terenih skupaj z delegati za okrajni zbor OF, ki iz svoje sredine nato izvolijo okrajni odbor OF. (V mestih pomeni „terenski odbor“ isto kot na vasi „krajevni odbor“, „rajonski odbor“ pa isto kot na deželi „okrajni odbor“; razdelitev na terene v mestih je potrebna, saj živi n. pr. v Ljubljani skoraj desetina vseh prebivalcev Slovenije.) Tako upamo, da bodo novi odbori Fronte, pomlajeni z novimi, požrtvovalnimi delavci, lahko izpolnili pričakovanja in upe, ki jih stavljajo vanje volivci in vsa slovenska domovina.

V vsem našem življenju se na vseh področjih vedno bolj izraža nova miselnost. Najbolj jo spoznamo po tem, da se ljudje trudijo otresti se raznih uvoženih, našemu demokratičnemu čutu in tradicijam narodno osvobodilne borbe tujih stvari. Pri nas je vsakemu jasno, da zato še nismo izdajalci socializma, če ga hočemo imeti takšnega, kot ustreza pojmovanju in doseženi kulturi našega delovnega človeka. Jugoslovanski socializem — če ga naj imenujem s posebnim imenom — je danes edini praktični primer pravilnega izvajanja tistih idej, ki naj zagotovijo poleg vsakdanjega kruha in spoštovanja osebnosti še pravico, svobodo in srečo vsakemu človeku. Pri nas se ljudje predobro zavedajo, da se je za te velike smotre vredno boriti in žrtvovati.

Konec oktobra se je slovenski tisk spominjal stoletnice rojstva slovenskega slikarja Janeza Šubica, ki je komaj 39 let star umrl 25. aprila 1889. Bil je kot njegov brat velik talent, toda tedanji čas in razmere na Slovenskem niso bile ugodne za uresničenje njegovih idealov. Narodna galerija bo v spomin tega velikega moža priredila v kratkem razstavo, ki bo pokazala pomen njegovega dela.

Ker sem že pri kulturi, naj povem, da smo sredi oktobra začeli tudi novo gledališko sezono. Prva predstava, „Celjski grofje“ pisatelja Bratka Krefta, je bila še posebno svečana, saj so začetek gledališke sezone povzdignili s svojo navzočnostjo najvišji predstavniki oblasti v slovenski republiki, med njimi predsednik Prezidija Josip Vidmar in predsednik vlade Miha Marinko. Medtem smo imeli še dve nadaljnji krstni predstavi, dramo španskega pisatelja Federiga Garcia Lorca „Dom Bernarde Albe“ in odlično uprizoritev Molierove komedije „Mizantrop“, ki se v slovenščini daje pod naslovom „Ljudomrznik“. Znano je, da so slovenski gledališki umetniki odlični izvajalci Molierovih komedij. Prav rad bi Te videl na kakšni predstavi, da bi jo skupaj občudovala. Če prideš v Ljubljano, si je ne pozabi ogledati! Po predstavi pa bova zavila še na čašo turške kave k meni, da se še kaj več ustmeno pogovoriva.

Lepo pozdravljam vse prijatelje!

Tvoj stari France Vičan.

Po naši zemlji

Borovlje. (Razno) Kdor pride po dolgih letih spet enkrat v Borovlje, se bo brez dvoma začudil, koliko so v zadnjih desetletjih gradili. Del Borovelj, ki leži na levem bregu ljubeljskega potoka, se imenuje Dobrava. Lepo slovensko ime, ki je ostalo še do danes ohranjeno in tudi Nemci pravijo „Auf der Dobrawa“. In ravno v tem delu so v zadnjem času zidali več, kot marsikje drugod. Gradili niso velikih palač ali kaj sličnega, temveč male stanovanjske hišice, ki jih postavljajo večinoma delavci s svojimi družinami, s pomočjo svojih zaslužkov in prihrankov. Lepo je in velikokrat je občudovanja vredno, kaj je mogoče storiti v nekaj letih s pridnim in neumornim delom. Tudi občina jim gre v vsakem pogledu na roke, izvedla je parceliranje in poskrbela za primerne vodovode. Slej ko prej ostane resničen stari pregovor: „Ljubo doma, kdor ga ima“. To vidimo tudi pri vseh teh ljudeh, ki hrepenijo predvsem po lastni strehi in svoji hišici, četudi skromnim, a vendar lastnim domom. — Glavni patron boroveljske fare je Sv. Martin in zato imamo v Borovljah tudi glavni jesenski semenj na ta dan. Koliko je bilo včasih na ta dan raznih „kram“, posebno čevljev, obleke in raznih tekstilij. Le mali odstotek vsega tega je danes še videti. Živine so prignali tokrat 30 komadov in 5 konj. Prodali so vsega skupaj 12 komadov. V ostalem pa so vsi kramarji jamrali, da je le malo kšefta, ko se danes že vse dobi v raznih trgovinah. Največ je imel menda za opraviti mesar, ki je prodajal prekajene — kuhane — tople „kranjske klobase“ (fabricirane na Koroškem) z žemljico, gorčico in hrenom.

Delo na novem pokopališču dobro napreduje in bo v par dneh nova mrtvašnica pokrita. Ker so podaljšali vodovod do novega pokopališča, so dobili vodo tudi prebivalci na Doleh, ki so se borili za vodo že več desetletij. Po večini imajo vodo že v hišah, ostali pa pridejo na vrsto vigredi. — Znano je, da v Borovljah zelo gledajo na grobove in vsako leto pride k Vsem svetim to do posebnega izraza. Letos je oskrbo grobov izredno slabo vreme sicer nekoliko oviralo, vsekakor pa so storili ljudje tudi tokrat svojo dolžnost. Lepo je bil popravljen tudi grob padlih partizanov, okinčan z venci in cvetlicami in številne prižgane sveče so bile živ dokaz, da se naše ljudstvo častno spominja žrtev, ki so dale svoje življenje v borbi za svobodo proti krvoločnemu sovražniku, fašizmu in nacizmu.

Umrl je 52 letni Matija Čuden, ki je bil dalje časa organist v Borovljah, zadnja leta pa zaposlen pri občini. Zavratna dolgotrajna bolezen na ledvicah mu je pretrgala nit življenja. Pogreb je bil 7. novembra na boroveljskem pokopališču.

Tri dni pozneje so pokopali Ignaca Hussa, posestnika pd. Ogriza na Rutah, ki so ga pa pokopali v Glinjah, ker spadajo Rute v glinjsko faro, občina pa je Borovlje. Neozdravljiva bolezen je 62 letnega moža spravila v zgodnji grob.

Šmihel nad Pliberkom. — Po široko raztegnjeni Peci, 1500 metrov višine, je velik gozd, ki je deloma zadružna last kmetov, deloma pa last grofa Thurna, zadružni gozd je tako imenovana „Tehma“. Število deležev določa, koliko pravice ima posamezni kmet-zadružnik do gozda. Zadruga voli vsako leto odbor, ki v imenu zadružnikov upravlja ta gozd. Kakor pač povsod si lastijo tudi tukaj gospodje iz Celovca odločilno besedo.

Letos so prodali okoli 3.000 kubičnih metrov lesa. Kupil ga je, ker je ponudil tudi najvišjo ceno, lesni trgovec Kraut na Bistrici. S tem izkupičkom in s subvencijo so začeli graditi cesto na Ojstrovico. Ko bo cesta dograjena, nameravajo postaviti na Peci baje tudi novo turistično kočo, potem pa še zadružni ovčji hlev in, če bo še denarja, izboljšati pašnike. Koristno za ovčjerejo bi vsekakor bilo, če bi obnovili stare zanemarjene pašnike na Peci, ki so nekoč redili črede ovac, o čemer še danes pričajo ostanki hlevov ovčjerejcev, na primer „Najberžev stan“, „Žagarjev stan“, „Drožokov stan“ itd. Bojimo se samo, da bodo napravili samo cesto in še turistovsko kočo, da bi se grofje in drugi magnati lahko vozili z „žipi“ na lov in zabavo na naše planine, najvažnejše pa, kar bi zares koristilo našemu kmetu, pa bi zaradi prazne blagajne izostalo.

Dalje časa se že ljudje zanimajo, kako je to, da v občinskih zadevah nikamor ne pridemo. Nameščencev je dovolj, visoke občinske doklade plačujemo, blagajna pa je prazna. Dolgo že govorijo o vodovodu za pitno vodo, ki bi jo okoliške vasi dejansko potrebovale; dan za dnem vidimo na cesti med Šmihelom in Bistrico ljudi, ki vozijo vodo iz pol ure oddaljene Bistriške reke, ki pa tudi ni porabna za pitno vodo.

Star pregovor pravi: „Sloga jači — nesloga tlači“, in če bi po tem ravnali, bi imeli v naši občini župana-domačina, ki pozna naše razmere in ve, kako težko prigarajo ljudje denar, ki ga plačujejo, da pogosto ne vedo za kaj.

V lesnem podjetju Kraut na Bistrici so odpustili polovico delavcev, ker, kakor pravijo, primanjkuje dela.

Na šmihelski šoli je še vedno za nadučitelja Alfred Loser iz Kočevja, znan po svojih „zaslugah“ za tretji rajh in pri ponemčevanju slovenskih otrok. Poleg tega, da ima svojo plačo kot nadučitelj, ima še veliko posestvo, gostilno, v njegovih prostorih pa so tudi mesarija, pekarija in trgovina; on sam pa je tudi še vodja matričnega urada. Res značilen primer večkratnega zaslužkarja.

Hranilnica in posojilnica v Šmihelu bo odslej redno uradovala vsako nedeljo dopoldne v svojih nekdanjih prostorih. Prijatelje našega zadružništva vabimo, da se spet z zaupanjem oprimejo svoje domače ustanove, vlagajo pri njej svoje denarne prihranke ter se tudi v denarnih težkočah obračajo na njo.

Posojilnica ima na prodaj živinsko tehtnico, nosilnost 3000 kg, ter je cena po dogovoru.

V istih prostorih se nahaja tudi knjižnica domačega prosvetnega društva, ki posluje vsako nedeljo po prvi maši. Vsako nedeljo lahko člani izposojujejo knjige ali pa vračajo. Vse pa, ki imajo še društvene knjige doma, prosimo, da jih čimprej vrnejo, da moremo knjižnico urediti. Druge pa, ki imajo doma svoje že prečitane knjige, prosimo, da jih odstopijo društveni knjižnici, da bomo knjižnico čim bolj izpopolnili. V zimskih mesecih bo več časa za branje in izobrazbo, ki nam je najbolj potrebna, da moremo slediti hitremu razvoju časa.

Št. Peter na Vašinjah. „Zakaj se ti pobič v nevarnost podajaš...“, tako bi skoraj lahko zapeli vsakemu, ki mora voziti in hoditi po poteh v naši občini. Komaj zaviješ proti Vaceljni vesi v Račiče ali do Dürnwirta proti Potoku ali pa na levo od Št. Jakoba v Enceljno ves, si v nevarnosti, da boš obtičal v blatu, ki ti sega do kolen. Kolesa vozov se pogrezajo do osi in skrajno naporno je za vprego in vozače, ko morajo voziti po teh poteh. Tako slabe poti so zelo ubožno spričevalo za naše občinsko zastopstvo, ki se ne potrudi, da bi popravili poti, ki jih je dolžna oskrbovati občina. Kaj vse so obljubljali pred volitvami, posebno kmetom, da bodo med drugim popravili tudi skrajno zanemarjene poti. Kakor pa izgleda, so bile to samo lepe besede in obljube, ki jim v bodoče občani ne bodo več smeli nasedati, če hočejo sami sebi dobro.

Izgovor, da za popravo poti ni sredstev, ne drži. Prepričani smo, da bi bilo mogoče doseči od deželne vlade primerno subvencijo, če bi se kdo za to temeljito pobrigal. Pričakujemo, da bo občinska uprava v bodoče posvečala tem potrebnim zadevam več pažnje, ker mora vsakdo uvideti, da tako ne gre dalje. Traktor imamo, pa ta ne zadostuje, potrebno je popraviti tudi poti, po katerih bomo lahko vozili in hodili.

Spodnje Libuče. Tožno sta zazvonila libuška zvonova v zgodnji novembrski večer. Prisluhnili so vaščani in kmalu se je raznesla vest, da Močilnikovega Pavleja, kmeta pri Gornpratu, ni več med živimi. Spet eden izmed Močilnikovih, ki so bili tako povezani z našim ljudstvom, ki jim je bila zvestoba do trpečega naroda in delo za njega dolžnost, je prezgodaj odšel od nas.

V sredo, 15. novembra 1950, smo ga položili na libuškem pokopališču k zadnjemu počitku. Pavlej je bil vreden sin Močilnikove družine in je skrbno čuval tradicijo svojih slovenskih prednikov. Komaj so ustanovili v Pliberku za Pliberk in okolico Slovensko prosvetno društvo, je bil eden izmed prvih članov in odbornikov društva, kjer je s svojo predanostjo svojemu narodu delal za ohranitev slovenskega življa na Koroškem. Kot človek je bil najboljši sosed, dober tovariš in je rad prepeval v slovenskem zboru naše pesmi. Ob odprtem grobu se je od njega poslovil tajnik Slovenske prosvetne zveze ter naglasil njegovo zvestobo do naroda in se mu zahvalil za vse dobro, kar je za svoje ljudstvo žrtvoval. Naj bo njegova značajnost zgled vsem preostalim. Domači pevci, med temi mnogo njegovih starih znancev, so mu zapeli v slovo.

Naj počiva v miru v zemlji, ki jo je toliko ljubil! Preostalim pa naše sožalje!

Vladimir Nazor: 2

POKOJNINA Pometača Jožine

Vstal je plešast in enook starec:

— Gospod, jaz bi vam o Jožini...

— Molči! Sedi! — ga je prekinila žena, meni pa je rekla:

— Gospod, nikar mi ne vznemirjajte ljudi. V naši pisarni lahko vse izveste. Na dvorišču; prva vrata desno.

Ubogal sem jo. V tesni pisarni sem našel ekonoma, človeka izpitega obraza, pa živahnih oči, ki je pregledoval neke račune in sestavljal jedilni list. Povedal sem mu, koga iščem in kaj bi rad izvedel. Ni skoparil z besedami.

— Pometač Jožina! Tisti stari, sivi vrabec! Kakšne križe smo imeli z njim! Že drugič je izginil.

— Izginil?

— Da, pobegnil. Verjemite mi, s starci in z berači je dosti teže, kakor z otroki, ki jih najdete na ulici. Daste jim streho, hrano, snago, obleko, mir in počitek, pa so kljub temu večno nezadovoljni. Trdoglavi so: trdno se drže starih navad. Same pritožbe in — afere.

— Afere? S tistim dobrim Jožino?

— Da, afere. In ko bi bilo kaj vredno... ampak zaradi metle in pipe.

— Zaradi njegove metle?

— Da. Ni se hotel ločiti od nje; ponoči jo je imel pod posteljo, vstajal je zgodaj, da bi — od začetka so se mu naše služkinje smejale, kasneje pa so se jezile nanj — strgal z njo po notranjih prostorih in po dvorišču ter dvigal prah. Ko smo mu to prepovedali, je odšel z doma in zgodaj zjutraj pometal ulico. Zaradi tega je prišel navzkriž z občinskim pometačem. Vzeli so mu tisto nesrečno metlo in jo sežgali, on pa je pobegnil...

— Menda ga niste zaradi tega preganjali?

— Nismo. Čakali smo in zgodilo se je, kakor smo predvidevali. Neki večer se je vrnil lačen, moker, ves razdrapan in kašljal je. Prepričani smo bili, da se je pomiril in prilagodil, pa je prišlo do nove afere, topot zaradi pipe. Hotel je, da se mu kar naprej kadi iz ust, tega pa naš hišni red nikakor ne dovoljuje. Govoril je: „Manj hrane, pa več tobaka, pa mangari najslabšega!“ In to je postalo geslo tudi drugih naših varovancev. Cigaretne ogorke pobira po ulici in pred gostilnami in nam zasmraja spalnice. Kašlja, pa kadil bi rad. Nič drugega nam ni kazalo, da smo mu vzeli pipo; spravili smo jo; tukajle je.

—Dajte mi jo. Spomnim se je.

— Dobro; naj bo, — je dejal začuden; in dal mi jo je.

Potem mi je povedal, kako je, ko so mu vzeli pipo, Jožina vdrugo izginil. Bal se je, da ne bi starec tokrat le ostal zunaj, kajti slekel je obleko, tako imenovano „uniformo“, in oblekel spet svoje stare cunje. Prav gotovo se spet potepa in berači. Vendar njegovega bega še nismo naznalili policiji; mogoče se bo v nesreči kmalu spametoval; njegova postelja bo v zavodu še nekaj časa čakala nanj.

— In tudi njegova pokojnina bo čakala nanj tukaj, — sem dejal na to.

Ekonom je prasnil v smeh.

— Jožina pokojnina, sto dva in štirideset dinarjev mesečno, ne teče ne v njegove, ne v naše roke. Zmrznila je.

— Kako to?

— Neki Jožin vnuk je izvedel za pokojnino, napol kmet je in napol trgovec v Verboku, pa se je ponudil, da bo za ta denar dajal stricu hrano doma; občina čaka, dokler ne izve, ali bo Jožina pristal na to. Tudi mi smo pisali občini, v katero spada vas Verbok. Dokler ne bodo opravljene vse formalnosti, bomo s starim čudakom potrpeli.

— Toda kje in kako bi ga našel? — sem dejal.

Nikdar se ne trudite. Čez deset dni bo zopet tu. Sporočili vam bomo.

Drugega mi ni ostalo, kakor da sem odšel. Odšel sem, toda na dvorišču me je prestregel plešasti enooki starec, ki bi mi bil v jedilnici nekaj rad povedal.

— Gospod, so vam kaj povedali?

— Nič ne vedo, — sem mu odgovoril.

— Vem.

— In?

— Jožina je na Savi, tam, kjer odvažajo smeti; ne bo se več vrnil semkaj. Šel je, kamor pojdem v kratkem tudi jaz.

Jugoslovanska umetnost v očeh drugih narodov

Po 25. bienali v Benetkah

Sto štirideset dni trajajočo slikarsko in kiparsko razstavo v Benetkah, na kateri so razstavljali umetniki iz 22 držav, je po službenih podatkih obiskalo 170 tisoč ljudi. Vendar je to mnogo manj od števila obiskovalcev XXIV. bienale l. 1948. Sveto leto s katerim so prireditelji računali, je sicer napolnilo z devizami vatikanske blagajne, prireditelji razstave pa so imeli od njega zelo malo koristi. Izmed romarjev je le dva do pet odstot. obiskalo razstavo, pri čemer niso mogli pomagati niti duhovniki, imenovani v žirijo.

Za razliko od bienale leta 1948, ki je bila v glavnem namenjena impresionistični umetnosti, je bil namen letošnje razstave, prikazati evropsko umetnost od začetka leta 1900. V nekaterih paviljonih pa so bila razstavljena celo dela starejših mojstrov. Kljub temu je bila letošnja bienala po veliki večini razstavljenih del razstava dekadentnih in abstraktnih smernic v likovni umetnosti.

Jugoslovanski umetniki, ki so letos prvič po drugi svetovni vojni razstavljali na bienali, so bili zastopani s 60 izbranimi deli. Razstavljali so slikarji Petar Lubarda, Anton Kos, Ismet Mujezinović in Božo Ilić, izmed kiparjev pa Antun Avgustinčič, Fran Kršinić, Vanja Radauš, Vojin Bakić in Kosta Angeli-Radovani. V jugoslovanskem paviljonu so se poleg številnih gledalcev često zadrževali tudi znani italijanski akademski slikarji, visokošolci pa so proučevali razstavljena dela, zlasti odlitke.

Razen lista „Il Momento“ in bolonjskega „Progressa“ je šel italijanski tisk molče preko razstavljenih del jugoslovanskih umetnikov. „Il Momento“ je o njih pisal zelo pohvalno in pozitivno, a kritik „Progressa“ Boscarelli je posvetil mnogo pozornosti zlasti jugoslovanskim kiparjem. Najbolj mu je všeč Avgustinčič, ni pa varčeval s priznanjem tudi ostalim kiparjem, naglašajoč, da s silo umetniškega izražanja, neposrednostjo in zrelostjo močno vplivajo na obiskovalce.

Imamo pa še drug dokaz o uspehu jugoslovanskih likovnih umetnikov. Mnogi obiskovalci so namreč že od vsega začetka puščali v paviljonu svoje naslove in posetnice, da bi na ta način pokazali, kako jim je všeč razstava. Številni pa so izrazili željo, vpisati svoje vtise v posebno „knjigo vtisov“, ki je bila naknadno uvedena. In tako ni bil redek primer najti na eni in isti strani več enakih mišljenj, drugod pa tudi različna mnenja, pri čemer se je v knjigi razvila pravcata majhna diskusija.

Poglejmo, kaj pravijo obiskovalci o jugoslovanskem paviljonu.

Znani italijanski umetniški livar Bragadin iz Benetk je kot prvi napisal mnenje, ki so ga kasneje ponovile desetine obiskovalcev v različnih variacijah: „Občudujem predvsem vaše kiparstvo“. Dela jugoslovanskih kiparjev pa so navdušila tudi Valterja Zamparettija iz Vidma: „Lepo kiparstvo“. „Čudovito, čudovito!“ je napisal Mansi Neven iz Detroita. P. Bounti pa dostavlja: „Umetnost, prava umetnost.“ Kolet Asech iz Strassbourga je naslovil na jugoslovanske umetnike naslednje besede: „Človek vas mora občudovati“, G. Brak pa je poleg svojega imena napisal: „Odlično, bravo Jugoslovani“.

Listajoč po „knjigi vtisov“ naletimo na zapiske ljudi, ki zatrjujejo, da so jim dela jugoslovanskih slikarjev in kiparjev vrnila vero v umetnost. „Tu se končno diha s polnimi pljuči. Tu se govori, da umetnost še ni umrla“, je zapisal Luigi Pelesi iz Ravene. Luigi Bonfrutti se veseli, ker je naletel na pravo umetnost. Iz jugoslovanskega paviljona odhaja zadovoljen tudi M. Pelandi iz Bergama: „Vaša skulptura in vaše slikarstvo so me spravili z umetnostjo“.

Priznanj je mnogo. „To je paviljon, ki prekipeva pravo umetnost“ je zabeležil eden izmed obiskovalcev. Clara del Vecchio izjavlja: „Najlepši paviljon razstave“, medtem ko je Vincenzo Doma iz Rima napisal naslednjo oceno: „Videl sem kiparstvo in slikarstvo, ki nista načeti od modernističnih ekscesov, marveč rešitve, ki dajejo delom občutenost in izrazitost. Narodni motivi se prepletajo in ustvarjajo atmosfero, ki tolmači dušo vsega naroda“.

Med podpisniki najdemo številne profesorje, novinarje, znane slikarje, kiparje itd. iz Italije in iz drugih držav. Slike A. Kosa so obnovile staro znanje med njim in slikarjem Rossijem. „Bravo Tonči“, piše Rossi, „zares bravo“. In da bi dokazal, kako živi so še spomini na skupno tovarištvo, dodaja v našem jeziku: „Živio — tvoj Rossi“. Parižki slikar Richard Gal pa vzklika Lubardi: „Bravo moj stari Lubarda, tvoj stari prijatelj se te spominja. Piši mi čim prej!“ Mnogi mladi slikarji, navdušeni nad deli jugoslovanskih umetnikov, so izrazili željo, da bi se radi ob njih učili.

Jugoslovanski paviljon so obiskali tudi številni Slovenci iz Trsta, Gorice in Vidma, ponosni na napredek in uspehe jugoslovanskih umetnikov.

Kajpada je bilo med obiskovalci tudi nekaj takih, ki niso bili nikdar in niso tudi danes prijatelji Jugoslavije. Ti se niso spuščali v ocenjevanje del, marveč so izkoristili priložnost, da izrazijo svoja šovinistična pojmovanja in mržnjo nasproti vsemu, kar je jugoslovanskega. In še med temi so se našli taki, ki se niso mogli ogniti vtisu, ki ga je nanje napravil jugoslovanski paviljon. Tako je eden izmed anonimnih obiskovalcev zapisal v italijanščini: „O Jugoslovani! Poznam jih. To je narod, do katerega ne gojim niti malo simpatij, vendar občudujem njegovo ustvarjalno silo.“

Ljudje raznih narodnosti in mišljenj, z različnim gledanjem na svet in na umetnost, so vpisali v „knjigo vtisov“ to, kar so občutili in kar so menili, da je treba povedati o jugoslovanskem paviljonu na 25. bienali. Pretežni del teh misli, ocen in priznanj karakterizira zapisek Parižana Jacquea Gentrena, ki je po ogledu paviljona napisal: „Občudujem brezmejno narode Jugoslavije“.

Primorski dnevnik

Kako se spreminja podnebje

Znani meteorolog F. B. Groissmayr, ki je umrl 16. septembra 1948, je zapustil mnogo neobjavljenega zanimivega gradiva glede nihanja in spreminjanja podnebja (to gradivo je pozneje objavila nemška meteorološka služba). Tako je dokazano, da je v obdobju najmanj zadnjih 150 let postajalo podnebje vseskozi bolj oceansko; zime so postajale čedalje milejše, a poletje ni bistveno spremenilo svoje temperature. Le v razdobju 1879 — 1895 so postale zime časno spet hladnejše, po letu 1900 pa se je pričel izredno hiter vzpon zimskih temperatur, in to največ v področju Spitzbergov. Omiljenje zim v Severnem Ledenem morju je privedlo do zmanjšanja množine ledu in umikanja ledenikov. Ledeniki so se umaknili tudi po gorah v vseh zemljepisnih širinah. V zadnjih dvajsetih letih je začela tudi poletna temperatura v srednji in južni Evropi naraščati, množina padavin pa popuščati, zlasti po letu 1942. Toda leta 1940 je nastal preobrat v arktičnih predelih in naznanila ga je vrnitev hudih in dolgih zim (v arktična področja). Le na Spitzbergih so še razmeroma mile zime. Pozneje je zajela neprestana ohladitev še Skandinavijo, Severno Rusijo in Severno Ameriko, zlasti še v zimski dobi. Poostritev zim se je pojavila tudi v jugovzhodni Aziji (Turčija, Mezopotamija itd.) in v jugovzhodni Evropi (okolica Črnega morja). V nadaljnjem razvoju pričakuje Groissmayr splošno ohladitev (tudi v srednji Evropi), ki bo predvsem zajela zimske mesece, vendar bodo tudi poletja hladnejša. Tako so veliko poletno vročino in sušo leta 1946 smatrali sprva za klimatski (podnebni) višek poletnih temperatur, vendar se je leta 1949 pojavila nad zapadno in deloma tudi srednjo Evropo še večja vročina in suša, v jugovzhodni Evropi pa šele leta 1950.

Zanimiva je pri tem domneva, da se premikajo večje poletne posebnosti v smeri od severozapada proti jugovzhodu. Tako na primer je leta 1948 bilo izredno suho poletje v področju Atlantika, leta 1949 v zapadni Evropi in leta 1950 nad Balkanom. Za drugo leto bi bilo v smislu te domneve pričakovati podobno sušo nekje nad Turško, medtem ko bi zajel Balkanski polotok val toče, ki je letos besnel nad Francijo.

Zimski temperaturni odkloni pa kažejo močno nagnjenje k ponavljanju v dobi šestih let. Tako so bile hude zime v zadnjem desetletju v srednji Evropi v letih 1939—1940, 1941 — 1942, 1944 — 1945, 1946 — 1947, Na tej podlagi je pričakovati hudo zimo v srednji Evropi najpozneje do leta 1952 — 1953.

— Toda zakaj vse to?

— Tukaj težko živiš. V kletki smo. Vsak korak nam merijo. Kaditi ne smeš. Nikoli požirka žganja. Ne dovolijo ti beračiti, se nagledati mesta in sveta. Ni dovoljeno malo zavpiti, se razveseliti, celo govoriti ni dovoljeno. Vedno nekaka „disciplina“, kakor da smo otroci. „Uniformo“ so si izmislili, ko da smo vojaki, hlače imamo pa preozke, čevlji nas žulijo. Gorje ti, če se komu potožiš. Snaga! Snaga!... ko da smo gobavci. Fej... Gospod, vidim, da ste dober človek; poiščite Jožino na Savi in mu povejte, naj me počaka, potem bova skupaj odrinila; svet je širok. Mogoče bom pa še nekaj drugega uredil zanj.

— Kako se pišete?

— Nikakor. Recite mu, da mu tako naroča Enooki; tako me tukaj imenujejo.

Pri priči sem zavrgel misel, da bi se vrnil v pisarno in povedal ekonomu, kar mi je zaupal Enooki; raje sam napravim korake, čeprav bo težavno. Starcu sem se zahvalil za zaupanje.

Hitro sem jo mahnil na Savo, na smetišče, kajti bal sem se, da me Enooki ne bi prehitel in bogve kam odvlekel Jožino.

Oddaljeno predmestje; Sava počasna in kalna; ravan napol močvirnata, polna kotanj in jam, v katere mečejo smeti; tu pa tam lesene kolibe; povsod kupi zarjavelega železja, polomljenega pohištva in razbitih zabojev, mokrih cunj, lepenke in časopisnega papirja; neprijeten duh, ki te draži v grlu, prodira v možgane, dela neprijeten občutek v želodcu. Nič drugega ne vidiš, kakor nekaj suhih, bosih in raztrganih otrok. Starejše dekletce brska po kupu zelenjadnih in sadnih odpadkov; išče — ta čas pa bežijo podgane na vse strani — če bi bilo vendarle kaj mogoče skuhati ali pa surovo pojesti in vso „bero“ spravlja v košarico, ki ji visi na roki. Trije dečki odbirajo „gradivo“ pravkar na kup znešenega „bogastva“: železje in cunje na dva kupa, pogosto se pa spro, zdaj zaradi prevrtanega kotlička, zdaj zopet zaradi cunje, in zijajo drug na drugega kakor razbojniki, kadar si med seboj delijo plen. Gručica drobnih, umazanih otrok je privlekla iz smeti dvajset praznih škatljic sardin in konzerv. Malčki vlečejo z zarjavelo žico „železniške vozičke“, največji med njimi tekajo po blatu, brlizgajo kakor lokomotiva, drugi se pa pode za to „železnico“ in vpijejo v nekakem ritmu: „Puf, puf, puf!“

— Otroci, veste, kje je stari pometač?

Paglavci me nezaupljivo gledajo. Ko se eden prestraši in se spusti v beg, zbeže tudi ostali, da bi se poskrili in potajili.

Toda starejši, „zbiravci“, se niso prestrašili.

— Kateri pometač? — mi zakliče eden izmed njih s kupa cunj.

— Starec Jožina.

— Eh... Jožina, upokojenec brez pokojnine! Poznamo ga. Tudi on je lopov. Tudi on se zdalje gosti, črknjenega prašička je, ki smo ga zgodaj zjutraj našli v smeteh.

— Kje je?

— Gospod, imate cigareto?

Deček je pritekel in dal sem mu jo. S prstom mi je pokazal leseno bajto, iz katere se je kadilo:

— Tamle so. Sedijo, kadijo in prašička peko. Tule pojdite, sicer boste do kolena zagazili v blato.

Pazil sem in kar naprej s palico otipaval tla; nazadnje sem le prišel do bajte, čeprav sem zelo zamazal čevlje. Zavil sem za oglom in se razgledal.

Pred vrati v bajto, nedaleč od reke, gori na travniku ogenj, na njem se pa na ražnju peče prašiček; njegova koža ni rdeča; vsa črna in zelenkasta je. Trije moški in ena ženska sedijo na nekakih hlodih, pogovarjajo se in gledajo prašička. Dva sem pri priči spoznal: Jožino, shujšanega v telo, s skrivljenim hrbtom, belorumenkasto bradico in s skuštranimi lasmi okrog pleše na glavi, ter znanca iz ubožnice, Enookega, z dvignjenim nosom, še obritega in oblečenega v zavodsko „uniformo“. Tretji moški je imel bolan obraz z drobnimi, lokavimi očmi, nekam predebelušen je bil videti in v nekam boljši obleki. Ali je bila tista ženska še sorazmerno mlada ali že stara, lepa ali grda, ali ji je z obraza odsevala neka modrost ali lokavost, nisem mogel takoj ugotoviti; toda vse na njej je bilo čudno, posebno še njena obleka in pričeska.

(Dalje)

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10, telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska Robitschek & Co., Wien VIII., Hernalsergürtel 20. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt 2, Postschließfach 17.